

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

e-post: postmottak@kud.dep.no

Deres ref./dato:
14/3035 SFA:MK

Vår ref.:
A 2014/101

Dato:
12. september 2014

Høring - endringer i åndsverkloven – avtalelisens, hitteverk mv.

Vi viser til Kulturdepartementets høringsbrev og notat av 1. juli 2014 med forslag til endringer i åndsverkloven. Høringsfrist er satt til 12. september 2014. Vår høringsuttalelse er således rettidig.

NRK vil i dette brev kommentere de forskjellige forslag i departementets notat. I tillegg til departementets forslag, vil vi foreslå at lisensordningen med tilhørende tvisteløsning i åndsverkloven § 45b utvides til å omfatte ikke-lineær fremføring og innkopiering av innspilt musikk. NRK mener at denne tvisteløsningsordningen er hensiktsmessig og effektiv innenfor lineær fremføring, og at det er et klart behov for tilsvarende ordning for ikke-lineær fremføring og innkopiering. NRK ber derfor departementet vurdere å harmonisere reglene slik at all utnyttelse på kringkastingsområdet undergis prinsippene i lisensordningen regulert i § 45b med tilhørende tvisteløsning, jf. forskriften kapittel 4. Dette forhold vil bli nærmere berørt under del B nedenfor.

A. Generell avtalelisens

1. Generelt

NRK er positiv til innføring av en generell avtalelisensbestemmelse og støtter departementets forslag. Dagens avtalelisensbestemmelser har uheldige begrensninger både for rettighetshaverne og brukerne ved at de kun gjelder for særskilte utnyttelsesformål. En generell avtalelisens vil gjøre opphavsrettslovgivningen mer tidsmessig ved at det åpnes for forenklet klarering i forhold til nye utnyttelsesmåter i tråd med medieutviklingen. En slik hjemmel vil følgelig supplere området for de særskilte avtalelisensene på nye viktige områder. Det er eksempelvis positivt at den generelle avtalelisensbestemmelsen kan dekke f.eks. digitalisering og bruk av både eldre og nyere verk, on demand-bruk og sammenstilling av lyd og bilder (innkopieringshandlingen).

NRKs bruk av rettighetsbelagt materiale gjelder ofte tilgjengeliggjøring som ikke på en hensiktsmessig måte kan klareres gjennom individuelle avtaler med den enkelte rettighetshaver. For å kunne oppfylle allmennkringkastingsoppdraget i et konvergent mediemarked med publikums endrede medievaner, er NRK avhengig av å kunne klarere rettigheter på en praktisk og enkel måte som både sikrer nødvendig fleksibilitet og gir forutsigbarhet for begge parter.

2. Anvendelsesområde og vilkår

Departementet foreslår at de konkrete avtalelisensavtalene som inngås, må gjelde for et avgrenset område, slik at det ikke vil være mulig å inngå en generell avtalelisensavtale for klarering av *alle rettigheter* på *alle områder*. NRK er enig i dette. Denne avgrensningen av bestemmelsens rekkevidde må imidlertid ikke forstås slik at det ikke skal være mulig å inngå f.eks. en avtalelisensavtale som innebærer klarering av alle rettigheter til tv-produksjoner slik at disse kan tilgjengeliggjøres lineært og ikke-lineært på alle publiseringsplattformer i ubegrenset tid. Dette må være en tilstrekkelig avgrensning.

Det må eksempelvis være mulig å forhåndsklarere et musikkstykke til bruk i en tv-produksjon for alle publiseringsplattformer. Slik generell klarering av alle rettigheter med formål å sikre NRKs rett til egen tilgjengeliggjøring i tråd med vårt allmennkringkastingsoppdrag må anses som tilstrekkelig avgrenset. Et annet illustrerende eksempel gjelder tv-drama for barn. Barn ønsker ofte å se sine favorittprogrammer flere ganger over lenger tid. En avtalelisensavtale må derfor kunne åpne for tidsubegrenset klarering av de nødvendige rettigheter. Departementets presisering må ikke være til hinder for slik klarering.

En slik avgrensning av områdene for avtalelisensavtaler vil være tilstrekkelig presis og forutberegnelig for både rettighetshaver, bruker og organisasjonene som forhandler på vegne av rettighetshaverne.

3. Forholdet til utenforstående rettighetshavere

NRK er enig i prinsippet om at rettighetshavere som har valgt ikke å la seg representere av en organisasjon, bør ha en reservasjonsrett. NRK mener samtidig at rettighetshaverne som ønsker å nedlegge individuelle forbud mot bruk av verk i avtalelisensavtaler, men gjøre dette eksplisitt gjeldende ved å melde skriftlig fra til rettighetshaverorganisasjonen.

Det er vanskelig å forutsi hvorvidt rettighetshavere i stor eller liten grad vil benytte reservasjonsretten. Der rettighetshaver reserverer seg, vil brukeren eventuelt måtte innhente forhåndssamtykke individuelt. Skal avtalelisenssystemet fungere må det imidlertid være enkelt å finne frem til hvilke rettighetshavere som har reservert seg, slik at disse verkene kan bli individuelt klarert og uhjemlet bruk unngås. Det må legges opp til en oversiktlig og enkel ordning for både brukerne, organisasjonene og rettighetshaverne.

NRK mener derfor at rettighetshavere som ønsker å nedlegge individuelle forbud, må meddele dette til den representative rettighetsorganisasjonen. Det vil sikre

notoritet og føre til at en av partene til enhver tid kunne ha en fullstendig oversikt over hvilke rettighetshavere som har reservert seg for hvilke områder.

Per i dag er det eksempelvis slik NRKs avtale med IFPI fungerer. Dersom rettighetshavere reserverer seg mot å omfattes av innkopieringsavtalen med NRK må de informere rettighetsorganisasjonen om dette direkte, og rettighetsorganisasjonen leverer en oppdatert reservasjonsliste til NRK.

NRK frykter at dersom rettighetshaver skal kunne velge hvorvidt de vil meddele den representative rettighetsorganisasjonen eller bruker, eller begge parter, vil systemet bli betydelig mer byråkratisk og lite oversiktlig for alle parter. Det vil i så fall være en større fare for at reservasjoner ikke fanges opp, og at verk blir brukt til tross for reservasjoner. NRK mener et system hvor rettighetshaveren henvender seg til den representative rettighetsorganisasjonen også er enklere å håndtere for rettighetshaveren selv. Rettighetshavere behøver kun å forholde seg til den organisasjonen som innkrever vederlaget for avtalen. Fellesbestemmelsen for avtalelisens i § 37 bør altså regulere at både krav om vederlag og reservasjon mot bruk skal rettes mot den organisasjonen som har innkrevd vederlaget.

4. Spørsmålet om godkjenning

NRK støtter innføringen av en godkjenningsordning for rettighetsorganisasjonene. En godkjenningsordning vil gi nødvendig forutberegnelighet for partene. Med en slik ordning vil det være klart for alle parter hvilke organisasjoner som kan forhandle avtaler med avtalelisensvirkning for hvilke områder, og tvister om representativitet unngås. Alternativt vil partene bruke ressurser på forhandlinger hvor man ikke vil ha sikkerhet for avtalens virkeområde før etter at avtalen er signert.

NRK mener samtidig en godkjenningsordning ikke bør være til hinder for ønsket fleksibilitet i avtalelisensregimet for nye utnyttelsesmåter. Det er viktig at det foreligger forutsigbare og tydelige krav til rettighetsorganisasjonene for å kunne inngå avtalelisensavtaler. Organisasjonene bør være interessert i å bli godkjent på forhånd for å kunne forhandle avtaler på flere områder under ett, slik at man unngår mange søknadsrunder, godkjenninger og unødvendig byråkrati. Med tydelige krav vil også godkjenningsprosedyren i departementet kunne gå raskt.

Videre mener NRK at et notifikasjonssystem ikke vil gi nødvendig trygghet for partene, så lenge notifikasjonen ikke følges opp av en etterfølgende prøvelse av om vilkårene er oppfylt. Og en slik løsning vil heller ikke gi tilfredsstillende forutsigbarhet fordi partene vil bruke tid på å forhandle avtaler de ikke vet om kan tre i kraft.

5. Mekling

NRK er ikke enig i departements forslag om at verken mekling eller annen tvisteløsning er nødvendig for en generell avtaleselinsordning. NRK mener det kan være hensiktsmessig å ha en tvungen mekling når partene forhandler om avtalelisens og ikke kommer til enighet, på samme måte som for de særskilte avtalelisensordningene.

En avtalelisensavtale forutsetter vilje fra begge parter om å inngå en avtale og meningen er at slike avtaler skal inngås for områder hvor det er upraktisk eller umulig å klarere rettighetene individuelt. Typisk hvor brukeren har behov for å klarere en stor mengde verk, og hvor brukeren har et åpenbart behov for avtalelisens. Hensynene bak den generelle avtalelisensordningen er de samme som for de særskilte avtalelisensordningene.

De fleste forvaltningsorganisasjonene NRK forhandler med har store rettighetsporteføljer og er dermed i en sterk forhandlingsposisjon overfor NRK. Forhandlingene kan lett låse seg, og NRK mener det vil være hensiktsmessig å videreføre meklingsordningen for de særskilte avtalelisensområdene til den generelle avtalelisensen. Ordning bør innebære at avtalen kan bringes inn til mekling etter begjæring av én av partene.

B. Lisensordning og tvisteløsningsmekanismer for ikke-lineær bruk og innkopiering på kringkastingsområdet

NRK foreslår at lisensordningen med tilhørende tvisteløsning i åndsverkloven § 45b utvides til å omfatte ikke-lineær fremføring og innkopiering av innspilt musikk. NRK mener at denne tvisteløsningsordningen er effektiv innenfor lineær fremføring, og at det er behov for tilsvarende ordning for ikke-lineær fremføring og innkopiering.

Åndsverkloven § 45b gir enhver rett til, mot vederlag, å tilgjengeliggjøre utøvende kunstners prestasjoner. Vederlaget skal fremforhandles med en godkjent organisasjon (Gramo). Om partene ikke blir enige om vilkårene kan enhver av partene bringe saken inn for Kultur- og kirke departementet til avgjørelse. Normalt nedsetter departementet en nemnd for å avgjøre spørsmålet. Åndsverkloven § 45b med tilhørende tvisteløsning omfatter ikke ikke-lineær bruk (on-demand) og innkopiering. Dette følger av åndsverkloven § 42 bokstav c sammenholdt § 45b første ledd.

I praksis har dette vist seg lite hensiktsmessig. NRK-plakaten slår fast at NRK skal være tilstede på alle viktige medieplattformer for å nå bredest mulig ut med sitt samlede innholdstilbud. Det ligger følgelig innfor NRKs samfunnsoppdrag å publisere både lineært og ikke-lineært.

Dette innebærer at NRK må klarere lineære rettigheter med Gramo og ikke-lineære rettigheter og innkopiering med FONO eller IFPI. I praksis må den samme innspilte musikken i det samme programmet klareres med ulike organisasjoner undergitt ulikt rettslig rammeverk og ulike regler om konflikthåndtering.

Vi mener derfor departementet bør vurdere en harmonisering av reglene slik at all utnyttelse på kringkastingsområdet undergis prinsippene i lisensordningen regulert i § 45b med tilhørende tvisteløsning, jf. forskriften kapittel 4. Dette fordrer justeringer i enerettsbestemmelsene om ikke-lineær fremføring § 45b første ledd annen setning og bestemmelsene om innkopiering i § 31 annet ledd.

C. Tvisteløsning for videresending av verk i kringkastingssendinger

I sitt forslag vedrørende endringer i tvisteløsninger for videresending av verk i kringkastingssendinger ønsker departementet høringsinstansenes syn på to alternative forslag til endring av gjeldende ordning med Kabeltvistnemnda. De to alternative forslagene er; (i) at Kabeltvistnemnda avvikles, eller (ii) at Kabeltvistnemnda opprettholdes, men med endret kompetanse. I tillegg foreslår departementet å innta bestemmelser om at reglene om megling i åndsverkloven § 38 også skal finne anvendelse for videresending av kringkastingssendinger.

NRK har ingen innvendinger mot at megling blir bruk som tvisteløsning for alle partskonstellasjoner ved videresending. Vi er imidlertid usikker på om en slik meglingsordning vil ha den tilsktede effekt. Etter det NRK er kjent med, har en tilsvarende ordning - som finnes i Sverige og Danmark – vist seg å ha begrenset effekt. Megling bør derfor ikke være den eneste tvisteløsningen, se nedenfor om Kabeltvistnemnda. Megling må være frivilling, slik at partene kan bli enige om å ikke bruke denne meglingsordningen. NRK forutsetter at departementet vil sikre at meglingsbestemmelsene i åndsverkloven § 38 oppfyller kravene i SatCab-direktivet, særlig dersom Kabeltvistnemnda skal avvikles.

Det er viktig med et effektivt fungerende tvisteløsningssystem for videresending av kringkastingssendinger. Med utgangspunkt i meglingsløsningens begrensede effekt og at domstoler ikke kan fastsette fremtidige vilkår for videresending, er det etter NRKs syn hensiktsmessig at den eksisterende ordningen med Kabeltvistnemnda så langt som mulig opprettholdes.

NRK forstår det slik at det i Tyskland finnes en nemndsløsning under det tyske patentdirektoratet, som ligner på dagens løsning med Kabeltvistnemnda. Den tyske nemndens avgjørelser er bindende for alle parter, inklusive kringkasterne, så fremt ikke en av partene innen tre måneder kommer med en skriftlig innsigelse. Den tyske løsningen er ifølge kringkastingsselskapet ZDF i samsvar med SatCab-direktivet.

Departementets "Alternativ 2-løsning" har mange fellestrekk med den tyske løsningen og dagens løsning med Kabeltvistnemnda, dog med den forskjellen at gjennom departementets forslag vil Kabeltvistnemndas avgjørelse kun få virkning overfor en kringkaster dersom denne selv ønsker det. Denne forskjellen vil i sin tur innvirke på den norske domstolens handlingsrom hva bl.a. gjelder overprøving av skjønn og adgangen til å fastsette fremtidige vilkår. Dersom departementet mener at dagens ordning ikke er i samsvar med SatCab-direktivet, anbefaler NRK at Kabeltvistnemnda opprettholdes, men at nemndas kompetanse endres til å tilsvare den tyske nemndens kompetanse som angivelig er innenfor de grenser som direktivet setter. NRK er for øvrig enig i departementets vurdering om at dersom partene har meglet uten å bli enige, bør det ikke stilles et krav om seks måneders forutgående forhandlinger før saken kan legges frem for Kabeltvistnemnda.

D. Gjennomføring av hitteverkdirektivet

Departementet foreslår å gjennomføre EUs hitteverksdirektiv ved å innføre nye bestemmelser i åndsverkloven som regulerer dette. Bestemmelsene er i stor grad korresponderende med direktivteksten.

Departementet påpeker at manglende mulighet til å klarere hitteverk ikke har vært et stort problem i Norge. En av årsakene til dette er avtalelisensordninger som kulturinstitusjonene kan benytte i tråd med åndsverklovens bestemmelser.

NRK kan bekrefte at våre ulike avtaler med rettighetsorganisasjoner i kraft av de eksisterende avtalelisensordningene har ført til at klarering av hitteverk ikke har vært en særlig aktuell problemstilling. Innføring av en generell avtalelisensordning vil ytterligere forenkle NRKs og andre brukeres mulighet til å klarere og benytte slike verk.

Departementet foreslår i punkt 5.5.6 a) å ikke begrense direktivets virkeområde for offentliggjorte verk, og NRK støtter dette.

Departementet ber i punkt 5.5.6 g) om høringsinstansenes innspill til at det oppnevnes et nasjonalt kontaktpunkt mellom institusjonene i Norge og OHIM. NRK støtter forslaget om at det oppnevnes et slikt kontaktpunkt.

I punkt 5.5.7 foreslår departementet å utvide avtalelisensbestemmelsen for bla. muséer i § 16a til å omfatte også *offentliggjorte* kunstverk og fotografiske verk, og ber om høringsinstansenes innspill til dette. NRK støtter departementets forslag.

E. Det sakkyndige råd for åndsverk

Departementet foreslår i pkt. 6 i høringsnotatet å fjerne den lovbestemte ordningen med et sakkyndig råd ved at § 53 i åndsverkloven oppheves. Det vises i den forbindelse til at lovreguleringen av behandlingen av saker iht. §§ 48 og 49 er utidsmessig og tungvint, og at ordningen har vært lite benyttet.

Departementet understreker at selv om ordningen med Det sakkyndige råd for åndsverk oppheves, vil departementet fortsatt kunne innhente uttalelser fra sakkyndige om det er nødvendig eller ønskelig.

NRK støtter departementets begrunnelse og forslag om å oppheve den lovbestemte ordningen med Det sakkyndige råd i § 53

Med vennlig hilsen

Olav A. Nyhus
Direktør NRK Juridisk, rettigheter og personal

 Postboks, 0304 Oslo
 Bj Bj plass

 +47
 +4723 04 70 00

 No 976 390 512 MVA
 nrk.no